

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Socionomprogrammet

”Hur har din dag varit på nätet?”

Kuratorers erfarenheter av barn och ungdomars exponering på sociala medier

Counselors experiences of children and young people's exposure on social media

Författare: Sara Karlsson Bogg och Emelie Toresbo

Handledare: Lars-Erik Alkvist

Institution: Högskolan Dalarna, Socionomprogrammet termin 7

Ämne/huvudområde: Socialt arbete

Examinator: Eva Randell

Kurskod: SA2020

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 170113

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet. Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka vad kuratorer har för erfarenheter när det kommer till barn och ungdomars användande av sociala medier. Ser de några risker med att vara online?

Studien baserades på en kvalitativ metod med individuella semistrukturerade intervjuer som har utförts med kuratorer inom grundskola, gymnasium och ungdomsmottagning. Den tillämpade teoretiska tolkningsramen är en teori av John Suler, som kan ge oss en förklaring till varför man på internet agerar mer hämningslöst. Studiens resultat visade att det finns risker med användandet av sociala medier inom flera aspekter. För att nämna några, finns risker som att bli utsatt för kränkningar, mobbning och sexuella trakasserier när man befinner sig online. Enligt vår mening kan studiens resultat bidra till en ökad kunskap kring detta fenomen samt ge oss fördjupade kunskaper ur ett nytt perspektiv, kuratorernas.

Nyckelord: Sociala medier, risker, barn, ungdomar, nätmobbning, kränkningar, relationer, grooming

Abstract

The study aimed to investigate what counselors have for experience when it comes to children and young people's use of social media. Do they see any risks of being online?

The study is based on a qualitative approach with individual semi-structured interviews that were conducted with counselors in primary- and secondary schools and youth counseling. The applied theoretical interpretative framework is a theory of John Suler, which can give us an explanation of why they on the internet act more uninhibited.

The study results show us that there are risks associated with the use of social media in several aspects. To name a few, there are risks of being exposed to abuse, bullying and sexual harassment when you are online. In our opinion, the study's findings contribute to an increased knowledge of this phenomenon and give us deeper knowledge from a new perspective, the counselor.

Keywords: Social media, risks, children, adolescents, online bullying, abuse, grooming

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Bakgrund och problemformulering.....	1
1.2 Syfte.....	3
1.3 Frågeställning.....	3
1.4 Avgränsningar.....	3
1.5 Disposition.....	3
2. Studiens centrala begrepp	4
2.1 Sociala medier.....	4
2.2 Kuratorer.....	4
2.3 Grooming.....	4
3. Tidigare forskning	5
3.1 Användandet av sociala medier.....	5
3.2 Sociala band.....	5
3.3 Konsekvenser.....	6
3.4 Ungas medvetenhet och inställning.....	7
3.5 Sammanfattning av tidigare forskning.....	8
4. Tolkningsram	9
4.1 The inhibition effect.....	9
4.1.1 Anonymitet.....	10
4.1.2 Förskjutning i tid.....	10
4.1.3 Avsaknad av personens röst och karaktär.....	10
4.1.4 Osynlig för varandra.....	10
4.1.5 Minskning av status och auktoritet.....	11
4.1.6 Fantasiworld avsaknad av krav.....	11

5. Metod	12
5.1 Metodval och undersökningsdesign.....	12
5.2 Semistrukturerade intervjuer.....	12
5.3 Population och urval.....	13
5.4 Intervjuguide.....	13
5.5 Tematisk analys.....	13
5.6 Genomförande.....	14
5.7 Metodologiska reflektioner.....	14
5.7.1 Tillförlitlighet och äkthet.....	14
5.7.2 Utmaningar med vald metod.....	15
5.8 Etiska överväganden.....	16
6. Resultat och analys	18
6.1 Att ständigt vara uppkopplad.....	18
6.1.1 Att hålla sig uppdaterad.....	18
6.1.2 Att känna stress och oro.....	19
6.1.3 En förfinad bild.....	20
6.1.4 De sköra.....	21
6.2 Att umgås i den virtuella världen.....	22
6.2.1 Fantasivärlden vs. riktiga världen.....	23
6.2.2 Utrymme för misstolkning.....	23
6.2.3 En värld full av bilder.....	24
6.3 Risker och potentiella hot.....	26
6.3.1 Grooming.....	27
6.3.2 Mobbning.....	28
6.3.3 Finns kvar för alltid.....	30

7. Diskussion	31
7.1 Sammanfattning.....	31
7.2 Reflektioner och förslag till vidare forskning.....	32
7.3 Implikation för praktiken.....	33
8. Slutsatser	35
Referenser	36
Bilaga 1 Informationsbrev	39
Bilaga 2 Intervjuguide	41
Bilaga 3 Etik egengranskning	43
Bilaga 4 Informationsblad - sociala medier	45
Bilaga 5 Informationsblad – Till föräldrar	47

1. Introduktion

I detta avsnitt presenteras först bakgrund och problemformulering till studien. Det förklaras varför ämnet är viktigt att studera och hur problemformuleringen ledde oss vidare till vårt syfte och frågeställningar. Slutligen presenteras de avgränsningar som gjorts samt arbetets disposition.

1.1 Bakgrund och problemformulering

The Internet could change the lives of average citizens as much as did the telephone in the early part of the 20th century and television in the 1950s and 1960s. Researchers and social critics are debating whether the Internet is improving or harming participation in community life and social relationships, (Kraut, Lundmark, Patterson, Kiesler, Mukopadhyay & Scherlis, 1998, s. 1017).

Ovan nämnda text publicerades av socialpsykologer i slutet på 1990-talet, redan då var internet ett hett ämne. Under de senaste 10 åren har ett antal populära sociala medier, inklusive facebook, twitter, whatsapp och snapchat blivit en stor del i ungdomars socialisering och relationsuppbyggande aktiviteter (Wang & Edwards, 2016). Undersökningar har visat att internet har upp till 2.1 miljarder användare runt om i världen där enbart Facebook har mer än 750 miljoner användare. Facebookanvändare spenderar i genomsnitt sex timmar i veckan på denna sajt (Christofides, Muise & Desmarais, 2012). Livet för dagens unga är därmed fullt av nya fenomen och händelser, som inte existerade för generationerna innan. Vi har i och med detta mediasamhälle som utvecklats fått nya villkor för identitetsskapande samt socialisation (Hernwall, 2003).

Utifrån bakgrunden av en ökad popularitet av sociala medier, har man gjort studier som visat att det idag finns en nästan nödvändig aspekt för unga att ingå i de sociala mediernas värld. Då det idag praktiskt taget utgör en väsentlig del i att skapa sin identitet, livsstil samt sociala relationer (Livingstone, 2008). Forskning har även visat att många långa timmar framför datorn för att söka snabba kickar leder till minskad empatisk förmåga. Att man förlorar sin känslighet att läsa ansiktsuttryck, uppfatta kroppsspråk samt nyanser i ord. (Simonsson, 2013). Det är därför lättare för näthat att uppstå när man sitter hemma och inte ser folk direkt i ögonen, man blir modigare (Ibid).

Den amerikanska barnläkarföreningen har identifierat nätmobbning som en allvarlig hälsorisk för dagens ungdomar, i och med införandet av sociala medier och smartphones (Davis, Randall,

Ambrose & Orand, 2014). ”*The level of anonymity is exceptionally high on the web so it takes far less willpower to call someone fat and ugly when you are typing at your computer than it does when doing so in the “real world”* (Davis et.al. 2014, s. 366)”. Detta citat anser vi exemplifieras tydligt när vi läste en artikel i Dagens Nyheter (2015). En flicka var endast nio år när hon blev utsatt för näthat. Hon hade fått varningar från sin pappa att man genom att vara aktiv på internet kan bli utsatt för trakasserier, och tyvärr fick han rätt. Flera gånger har flickan kallats “hora” och att hon är “ful” samt blivit uppmanad att hon ska ta livet av sig. Denna flicka är inte ensam om att bli utsatt för detta. Det sker dagligen tusentals kränkningar med hat och hot bland barn inom anonyma forum. I Dagens Nyheter (2015) presenteras även en nätrapport gjord 2015 av stiftelsen Friends via Sifo som visade att en tredjedel av barn och ungdomar mellan 10 och 16 år har utsatts för kränkningar inom sociala medier.

Som citatet som inledde denna bakgrund antyder, av Kraut, Lundmark, Patterson, Kiesler, Mukopadhyay & Scherlis, (1998), förs det en debatt kring om Internet förbättrar eller förstör möjligheterna för deltagande i samhällslivet och sociala relationer.

När vi påbörjade sökningen inför uppsatsen gjorde vi litteratursökningar i Sociological Abstracts, för att hitta relevanta internationella forskningsartiklar. Vi använde inställningen peer reviewed samt sökte på spannet mellan 2008-2016. Sökord vi använde var bland annat media, risk, networking, effect och adolescence. Utifrån olika kombinationer av sökord fick vi mer eller mindre träffar. De artiklar vi sedan valde ut var de vi ansåg mest relevanta utifrån vårt syfte samt gav en bred kunskapsbas kring aktuell forskning att ha till bakgrund. När vi sökte forskning kring fenomenet sociala medier visade resultatet framförallt studier kring negativa erfarenheter, även vid sökningar av positiva effekter av sociala medier dök negativa erfarenheter upp. Den kunskapslucka vi fann var att det inte fanns forskning inom en svensk kontext samt utifrån kuratorers synvinkel. Perspektiven har oftast varit ur ett föräldra-, läkar-, lärar-, eller brukarperspektiv. Vi kommer därför i vår studie att fokusera på risker med användandet av sociala medier bland barn och ungdomar i Sverige, detta utifrån kuratorers erfarenheter i sitt arbete på grundskola, gymnasieskola samt ungdomsmottagning. Kuratorer anser vi kan bidra med kunskap både baserat på deras erfarenheter men även utifrån synvinkeln av deras profession. Vi hoppas med denna studie, samla kunskap som kan tillämpas på hela professionens arbetsfält, eftersom man som socionom kommer att möta barn vid flera områden inom socialt arbete.

1.2 Syfte

Att ta reda på vilka risker och konsekvenser kuratorer har erfart i sitt arbete med barn- och ungdomar när det kommer till de ungas användning av sociala medier.

1.3 Frågeställningar

- Hur upplever kuratorerna att barn och ungdomar påverkas av deltagande på sociala medier?
- Vad är kuratorernas upplevelse kring barn och ungdomars riskmedvetenhet på nätet?
- Vad upplever kuratorerna ligger till förklaring till att vissa barn och ungdomar utför riskfyllda aktiviteter på nätet?

1.4 Avgränsningar

I denna studie valde vi att avgränsa målgruppens ålder till 10-18 år och därför riktade vi oss främst till kuratorer som arbetar med denna målgrupp. Vi vände oss därför till kuratorer på skolor och ungdomsmottagningar. Vi ansåg att det spannet täcker åldrarna där ungdomar börjar bli introducerade i de sociala mediernas värld, samt tills de blir vuxna. Internet är stort och vi behövde även där göra en avgränsning. Vi har valt att endast fokusera på sociala medier. I vår sökning av respondenter identifierade vi andra professioner som även de hade kunskap kring sociala mediers påverkan, exempelvis fältarbetare på skolan. Därför förde vi tillsammans en diskussion om för- och nackdelar kring vad som skulle hända om vi utökade vårt urval. Men vi kom fram till att endast intervjua kuratorer, då de har tillräcklig kunskap samt möter rätt målgrupp. Inga demografiska avgränsningar har gjorts, då vi inte ansåg det vara relevant i förhållande till syfte och frågeställningar då de innefattar ett fenomen snarare än en platsbunden problematik.

1.5 Disposition

I nästa avsnitt presenteras fyra centrala begrepp som vi i denna studie använt oss av. I avsnittet efter sker sedan en genomgång av tidigare forskning som är kopplad till undersökningsämnet. Sedan redogörs för den teoretiska ramen, som används som tolkningsram i analysen. Därefter presenteras val av metod, avgränsningar, urval, genomförandet av intervjuer, trovärdighet samt tillförlitlighet, en metoddiskussion och därefter de etiska övervägandena. Detta följs av studiens resultatdel. Slutligen presenteras ett avsnitt där vi för en diskussion av resultatet och kopplar det till forskning och tolkningsram, samt presenterar studiens slutsatser.

2. Studiens centrala begrepp

I detta avsnitt presenteras de centrala begrepp som innefattas i denna studie, detta för att underlätta för läsaren och tydliggöra vad vi menar vid begreppsanvändningen.

2.1 Sociala medier

Med sociala medier avser vi webbaserade tjänster där man har en, i någon omfattning, publik profil samt interagerar med andra personer, kända som okända. Exempelvis Twitter, Facebook, Kik, Instagram m.fl. Det som vi har tänkt innefattas inom detta begrepp stämmer överens med en beskrivning gjord av Davidson och Artellozzo (2012). De beskriver fenomenet såhär; sociala medier är web-baserade tjänster som tillåter individer att konstruera en publik eller semi-publik profil inom ett begränsat system. Där kan man sedan förena en lista med andra användare som man har kontakt med. Inom detta system korsas listan av kontakter och man ser vad som görs bland medlemmarna inom systemet. För vidare information se bilaga 4.

2.2 Kuratorer

Svensk kuratorsförening beskriver att kuratorer ofta är socionomer med sociala eller psykosociala arbetsuppgifter, riktade mot individer och/eller grupper (2016). På ungdomsmottagningens hemsida beskrivs kuratorn vidare som den som möter de unga när de behöver prata om sina tankar och funderingar. Att jobbet innebär att lyssna, stötta och ge råd (ungdomsmottagningen, UMO, 2016).

2.3 Grooming

Grooming är en brottsbenämning för när förövare tar kontakt med barn i sexuellt syfte (Nationalencyklopedin, 2016). På polisens hemsida anges att förövaren ofta tar första kontakten med barnen, med syfte att längre fram begå övergrepp. Detta sker vanligtvis på chattforum. Med barn avses dem under 15 år (Polisen, 2016).

3. Tidigare forskning

Under detta område kommer tidigare forskning presenteras utifrån olika teman som vi funnit vid inläsningen av forskningsmaterialet.

3.1 Användandet av sociala medier

Redan 1998 diskuterades internetanvändning av socialpsykologen Robert Kraut m.fl. Man väjde de positiva och negativa effekterna av det ökande användandet av internet (Kraut m.fl. 1998). Kraut m.fl menade att om internet gör att det sociala engagemanget minskar, kan det ge enorma konsekvenser för samhället och människors välmående. I Kraut m.fl beskrevs en artikel av Putnam, där Putnam menar att det sociala engagemanget minskat de senaste 35 åren. Man går allt mer sällan på middagar med vänner, det blir färre medlemmar i volontärorganisationer samt att röstdeltagandet minskar (Ibid). Putnam menade att denna sociala frigörelse ger stora konsekvenser på det sociala systemet samt för enskilda individer. På det individuella planet är social frigörelse sammankopplat med dålig livskvalité och minskat fysiskt och psykiskt mående. När människor har mycket social kontakt är man gladare och hälsosammare (Ibid).

3.2 Sociala band

Sociolog och socialpsykolog Tomas J Scheff styrker det som Putnam diskuterade ovan då Scheff menade att vi alla innehar behovet av att tillhöra ett nätverk av trygga sociala band och att dagens mobila samhälle hotar dessa band (Dahlgren & Starrin, 2004). Resultatet har blivit att nya typer av relationsuppbyggande har behövts utvecklas (Ibid). Deborah Chambers (2013) professor inom media och kultur vid Newcastle University, UK anser att tekniksamhället kan bidra till uppbyggnaden av sociala band. Hennes forskningsområden är sociologi, media och kulturella studier (Chambers, 2013). Enligt Chambers visar det aktiva sökandet på nya vänskapsrelationer inom det virtuella fältet på att människor vill upprätta nya sociala band. Men med detta menas inte att det inte medför risker i och med det nya informations- och kommunikationssamhället. Chambers tar upp att sociala medier medför flera positiva aspekter men att dessa former av gemenskap inte kan tillhandahålla en tillräckligt stabil grund för relationer präglade av omtanke och omsorg. Relationer till människor kräver i själva verket regelbundna informella möten samt ett ihållande engagemang (Ibid).

3.3 Konsekvenser

Brian Simpson (2013) beskriver att barn som befinner sig i denna virtuella värld behöver varnas och vägledas för att förebygga att de ska delta i omoraliska och olämpliga aktiviteter för barn. Att dessa nya tekniker har bemyndigat barn att utmana de traditionella uppfattningarna om vad det innebär att vara barn. Simpson beskriver även att det kan finnas en oförutsedd problematik med den nya "online teknologin" och särskilt eftersom den bidrar till att föräldrar blir mindre förmögna att ha uppsikt över vad som försiggår i barnens liv (Ibid). Men effekterna av denna nya teknologi är inte enbart negativa och Simonson (2013) beskriver att den virtuella gemenskapen kan ge känslan av att höra till, även till dem man aldrig skulle träffa i verkliga livet. En människa som känner sig ensam och som en "Ingen" kan genom tekniken bli en "Någon" (Ibid). Men trots att kommunikation på nätet utgör en möjligheternas arena för den som vill utöka kamratkretsen finns det risker med att tillgången till varandras privata blir allt större, samt att det sociala livets uttryck blir allt mer offentligt bundet (Hernwall, 2003).

Föräldrar och skolor upplever att sociala medier samt mobiltelefoner är ett bekymmer (Giddens & Sutton, 2014). Detta då man oroar sig att barnen ska utnyttjas av okända vuxna på olika plattformar över nätet. Man tror även att mötesplatserna ger de unga möjligheter att mobba varandra på en ny nivå, exempelvis genom angrepp som publiceras på nätet. Denna rädsla är inte helt obefogad. Enligt en av de stora nätbaserade plattformarna Myspace var 29 000 av de 180 miljoner registrerade medlemmarna sexbrottslingar, detta var år 2007 (Ibid).

Den här nya verkligheten med att ständigt vara uppkopplad har också lett till en ny typ av stress, man vill hänga med i allt som sker (Simonson, 2013). Simonson tar även upp att forskning har visat att uppemot 60 % av de unga i USA blir stressade om de inte kan kolla sin telefon minst fyra gånger i timmen och att det ofta var Facebook de gick in på.

I en studie gjord av Christofides, Muise och Desmaris (2012) framkom att av 52 % av de deltagande ungdomarna hade blivit utsatta för mobbning, trakasserier och/eller andra elakheter på Facebook. Ett urval hade gjorts på 256 stycken Facebookanvändande ungdomar för att sedan undersöka vad de hade för negativa erfarenheter, kunskap om privata inställningar och beteenden på Facebook. Deltagarna var blandat flickor och pojkar och var i åldrarna 12-18 år. Något som 23 % av deltagarna tog upp var oönskad kontakt från okända användare. Christofides m.fl tog upp en annan negativ erfarenhet vilket handlade om ofrivilliga avslöjanden på Facebook på grund av att någon vän gått in

på ens konto och lagt ut något som sedan orsakat genans. Deltagarna tog även upp missförstånd som kunde leda till problem bland vänner eller ens chef (Christofides m.fl. 2012).

Att riskerna är stora visas genom den breda forskningsansatsen på området samt de sammanslutningar som skapats för att medvetandegöra riskerna (EU Kids Online, 2016). Till exempel finns EU Kids Online som är ett multinationellt nätverk med syfte att öka kunskapen kring Europeiska barns online aktiviteter utifrån aspekterna möjligheter, risker samt säkerhet (EU Kids Online, 2016). De har bland annat gett ut en rapport som heter *Risks and safety on internet - The perspective of European children* som presenterar resultatet av en enkätundersökning baserad på 9-16 åringar i 25 länder (Livingstone, Haddon, Görzig, & Olafsson, 2011). De tog upp risker som nätmobbning, att få kränkande eller sexuella bilder eller texter (sextings) skickade till sig, eller att kommunicera med människor man inte mött ansikte mot ansikte. Det framkom också att 1 av 12 barn har träffat en onlinekontakt i verkligheten, vilket kan vara farligt. Det visade sig att riskerna ökar med åldern, då äldre barn oftare än de yngre möter fler risker på nätet, men att de samtidigt är bättre utrustade för att handskas med dessa (Ibid).

3.4 Ungas inställning och medvetenhet

Det är av många anledningar viktigt att medvetandegöra för unga hur man på ett säkert sätt betar sig mot och förhåller sig till andra på sociala medier (Miller, 2015). I studien av Miller (2015) fann man att sociala medier används för att lura och rekrytera personer till trafficking. I studien intervjuades 168 unga kvinnor och man fann att lågt självförtroende och riskfyllt beteende på internet kan vara de riskfaktorer som ligger till grund för att bli offer (Ibid). Studier har även visat att många ungdomar är medvetna om att det finns risker med att interagera på sociala medier och att det därför är viktigt att värna om en privat gränsdragning (Livingstone, 2008). Livingstone uppger att det finns dem som trots medvetenheten ändå utför risktagande aktiviteter, vilket beror på naivitet eller okunskap i hur privata inställningar ställs in på dessa forum (Ibid).

Många unga visar också på en medvetenhet kring att profilerna på sociala medier många gånger endast är en front, hur man vill att andra ska uppfatta en och inte en sanning om vem man är (Livingstone, 2008). Ungdomar verkar vara tillfreds med att det är en del i att uttrycka vem man vill vara och i vilken riktning man vill utvecklas (Ibid).

I en annan studie av Livingstone, Mascheroni och Murr (2011) ville man ta reda på när och varför

vissa barn på sociala medier söker onlinekontakter utanför sin redan välkända omgivning, samt varför vissa exponerar och utlämnar sig, istället för att värna om det privata. I studien intervjuades europeiska barn och kallar kohorten 'the constant contact generation' och man fann bland annat att 50 % av 11–16-åringarna upplevde det lättare att vara sig själva på internet än i direktkontakt med andra människor. I samma åldersgrupp fann man också att 32 % vågade prata om privata saker på internet som de annars inte skulle våga prata om (Ibid).

3.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Den tidigare forskning som presenterats ovan tyder på att användningen av sociala medier har ökat avsevärt de senaste åren. Barn och ungdomar utvecklar sociala band som ser annorlunda ut än tidigare på grund av att de byggs på virtuell kontakt. Forskningen tar även upp flera olika sorters risker som denna utveckling tar med sig. Risker som nätmobbning, elakheter och sexuella trakasserier är bara några exempel på vad som kan förekomma på nätet och konsekvenser som stress och sömnsvårigheter är inte heller ovanligt. Delar av ovan presenterad forskning kommer att användas som underlag i analysen av vårt empiriska material.

4. Tolkningsram

I detta avsnitt beskrivs en teori av John Suler. Suler är professor i psykologi och arbetar på Department of Psychology på Rider University i New Jersey. År 2004 formulerade han sin teori ”The online disinhibition effect”. Enligt vår mening är hans teori relevant för vår studie då den kan bidra till en förklaring till varför man på nätet kan skriva samt göra saker som man ansikte mot ansikte inte skulle ha gjort. Hans teori kan även bidra till en förståelse för komplexiteten i nätmobbing, sexuella trakasserier och annat avvikande beteende samt ge en förståelse för hur det kan fortgå. Med hjälp av denna teori kan vi sedan utföra en analys av det empiriska materialet och därmed få en fördjupad kunskap.

4.1 The online disinhibition effect

John Sulers teori ”The online disinhibition effect” har fått sitt namn på grund av att många internetanvändare har uppmärksammat, däribland forskare, att man på Internet uttrycker sig samt gör saker som man i det vanliga livet inte skulle ha gjort. Individerna är mindre återhållsamma och är därför mer öppna i sitt sätt (Suler, 2004).

Suler (2004) menar att detta ohämmade sätt att vara på internet kan fungera i två motsatta riktningar. Ibland delar människor väldigt personliga saker om dem själva, de avslöjar hemligheter, önskningar och rädslor. De kan även visa onaturligt mycket snällhet och generositet. Detta sätt kallar Suler för ”benign disinhibition”, alltså att man är välvillig i sitt ohämmade sätt på nätet. Men ens ohämmade sätt är inte alltid så sunt. Vi bevittnar både ohyfsat språk, stark kritik, ilska, hat samt hot på internet. Eller att personer går in på sidor som stödjer pornografi, våld och brottslighet. Denna inriktning kallar Suler för ”toxic disinhibition”, alltså när man är ohämmad på ett giftigt sätt. Avgränsningen mellan det sunda och giftiga sättet att vara är komplext i vissa fall. I ett e-mailförhållande kan detta leda till negativa känslor då det alldeles för snabbt blir intimt vilket gör att man avslöjar personlig information väldigt fort som man senare kan ångra vilket gör att man kan känna sig blottad, skamsen eller sårbar. Det kan även vara så att en falsk intimitet skapas som sedan förstör förhållandet när båda känner sig besvikna eller överväldigade. John Suler skapade ”the online disinhibition effect” för att ge ett svar på vad som orsakar dessa hämningslösa beteenden när man går online. Suler tar upp sex faktorer som kan förklara varför man tappar hämningarna när man är online. Dessa sex faktorer är, *anonymitet, förskjutning i tid, avsaknad av en persons röst och karaktär, osynlig för andra, minskning av status och auktoritet och avsaknad av krav* (Ibid).

4.1.1 Anonymitet

När människor rör sig runt på internet kan andra inte urskilja vilka de är (Suler, 2004). Ibland syns inte e-mailadresser eller användarnamn och även om de är synliga så avslöjar de heller inte så mycket. Tekniskt kunniga skulle kunna spåra IP adressen men oftast vet man inte mer om de personer man möter än det de berättar själva. På internet kan man även ändra sin identitet, och på så sätt få en helt ny identitet med namn som man i verkliga livet inte har. Denna faktor är grunden som skapar denna ”disinhibition effect” (Ibid).

4.1.2 Förskjutning i tid

Vid e-mail, meddelanden, chattar eller annan kommunikation på internet sker inte kommunikationen i realtid. Det kan ta minuter, timmar, dagar eller månader att få ett svar (Suler, 2004). Att inte behöva handskas med personens omedelbara reaktion gör att många tappar hämningarna. I verkligheten får man svar på det man säger omedelbart vilket gör att man anpassar sig till gällande sociala normer. I chattforum eller e-mail där det sker en tidsförskjutning av ens svar kan människors tankekedjor gå ett steg längre vilket gör att man kan uttrycka sig mer, antingen på ett snällt eller elakt sätt (Ibid).

4.1.3 Avsaknad av personens röst och karaktär

Suler uppger att människor kan känna att deras sinne smälter samman med sinnet med den person man kommunicerar med på nätet (2004). När man läser en annan persons meddelande kan man uppleva att man hör dennes röst i ens huvud och känna dennes närhet i rummet. Men egentligen kan man inte veta hur den andres röst låter, utan de blir att man skapar det i huvudet. Ibland kan man även skapa en bild över hur personen ser ut. Denna ”online person” blir sedan en karaktär både utifrån hur han eller hon presenterar sig själv genom det han/hon skriver, men även utifrån ens egen fantasi som baseras på egna personliga förväntningar, önskningar och/eller behov. Då man ofta hör sin egen röst när man läser den andres meddelanden kan det även bli att man känner sig mer säker att skriva med den andra. Detta leder även det till att man tappar hämningarna då det känns som att man talar till sig själv (Ibid).

4.1.4 Osynlig för varandra

Suler beskriver att man på internet inte behöver man visa sitt ansikte (2004). Denna osynlighet bidrar till att man vågar gå in på hemsidor eller skriva saker som man inte annars skulle göra. Mycket av den kommunikation som sker på internet är genom skrivna meddelanden. Genom texter

kan man inte se hur den andra personen reagerar, man kan exempelvis inte utläsa rodnad eller osäkerhet i det man skriver. Känslor kan dock synliggöras om personerna själva väljer att visa det genom att uttrycka det i sina meddelanden. Att man inte syns gör även att man inte behöver tänka på hur man ser ut, även detta gör att man blir allt mer hämningslös (Ibid).

4.1.5 Minskning av status och auktoritet

Auktoritära personer uttrycker sig till viss del genom hur de klär sig samt genom deras kroppsspråk (Suler, 2004). Avsaknaden av detta inom kommunikationen på nätet gör att deras auktoritet minskar. Även om man vet något om denna persons auktoritet i verkliga livet har den ändå mindre effekt på en person när man är online på internet. Inom många internetmiljöer har alla samma möjlighet att höras, oavsett status, hälsa, kultur eller kön. Det som mest påverkar ens inflytande är ens kunskaper inom kommunikation inklusive hur man skriver. Något som även påverkar är ens beslutsamhet samt kvalitén på ens idéer. I verkligheten är människor rädda att stå inför en auktoritär person och säga vad man tycker då man är rädd för att bli straffad. När man är online, känns denna auktoritära person mer som en jämlike och man är mer villig att tala öppet och vara missnöjd (Ibid).

4.1.6 Fantasivärld - avsaknad av krav

Suler (2004) menar att personer omedvetet eller medvetet kan känna att deras inbillade karaktärer på internet existerar i en annan värld. Att man kan känna att ens onlinekaraktär står helt fri från det ansvar och krav som man har i verkligheten. Sedan när personen lämnar sin "onlinevärld" och återgår till verkligheten lämnar hon även den skapade karaktären som hon gjort online. Detta menar Suler även medför till denna hämningslöshet då personen tror att hon är fri från ansvar över det han/hon gjort online och känner därmed heller ingen skuld. Att världen man befinner sig i när man är online på internet och den verkliga världen är två separata ting (Ibid).

5. Metod

Ursprungligen betyder *metod* vägen till målet (Kvale & Brinkman, 2014). Kvale och Brinkman menar att det är nödvändigt att identifiera ämnet för den undersökning man tänkt genomföra samt syftet till denna. Detta för att kunna göra väl övervägda val angående vilka metoder som är tänkta att användas under studiens olika stadier (Ibid).

Nedan presenteras dessa stadier genom att vi steg för steg presenterar studiens upplägg, övervägda val, samt en beskrivning av hela genomförandeprocessen. Kapitlet avslutas med metodologiska reflektioner kring tillförlitlighet, äkthet, samt utmaningar med vald metod.

5.1 Metodval och undersökningsdesign

Studien antar en kunskapsteoretisk ståndpunkt, då tyngden ligger på förståelse av en social verklighet utifrån hur deltagarna i en viss miljö tolkar verkligheten (Bryman, 2011). Vi skulle själva vilja kalla vårt förhållningssätt under den här studien för utforskande eller explorativt eftersom vi undersökt ett specifikt ämne, inte försökt bevisa en hypotes.

För att söka svar på vårt syfte och frågeställningar valde vi en kvalitativ forskningsstrategi, där intervjuer användes som materialinsamling för fördjupad förståelse av en problematik vi identifierade genom att ta del av tidigare forskning. Intervjuer är bra då man vill få fram vad respondenten själv anser och har erfarit (Bryman, 2011). I en kvalitativ forskningsintervju skapas kunskap i det sociala samspelet mellan respondent och intervjuare (Kvale & Brinkman, 2014). Produktionen av den data som erhålls via en kvalitativ intervju hänger samman med intervjuarens färdigheter i att ställa frågor samt dennes personliga omdöme. För att kunna följa upp respondentens svar måste intervjuaren ha kunskap om ämnet och på detta sätt tillförsäkras även intervjun en bra kvalitet (Ibid).

5.2 Semistrukturerade intervjuer

När man söker svar på respondenternas egna uppfattningar kring ett ämne passar det bra med semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod (Kvale & Brinkman, 2014). Vid denna intervjuform, som kan utföras på många olika sätt, kan man i intervjun ställa frågorna i en annan ordning än vad som från början var tänkt enligt intervjuguiden (Bryman, 2011). Man kan även ställa andra frågor än dem som redan finns med i den. Denna intervjuform ger alltså stor frihet samt

möjlighet till ett anpassningsbart förhållningssätt till den som intervjuar. Frågorna i semistrukturerade intervjuer är oftast mer allmänt formulerade än vad de är i strukturerade intervjuer (Ibid). Denna intervjumetod ger oss därför möjligheten att få svar från respondenterna utifrån riktningar vi ännu inte själva kommit på. Vi styr inte intervjun för hårt, med hjälp av många öppna frågor håller vi oss öppna för utfallet.

5.3 Population och urval

För att söka svar på våra frågeställningar ville vi föra fram kuratorers perspektiv, eftersom de är en profession som ofta får tillgång till de ungas privata sfär samt möter målgruppen i deras vardag. Vi har valt att avgränsa målgruppens ålder till 10-18 år och därför riktar vi oss främst till kuratorer på skolor och ungdomsmottagningar. Vi tror att det spannet täcker åldrarna där de börjar bli introducerade i de sociala mediernas värld, samt tills de blir vuxna. Intervjumaterialet kommer att baseras på svar från 6 respondenter, som vi funnit genom ett målinriktat urval. Ett målinriktat urval är enligt Bryman (2011) ett strategiskt urval där man väljer att intervju personer som är relevanta för forskningsfrågorna.

5.4 Intervjuguide

Intervjuguiden utformades för att ge oss svar på vårt syfte och frågeställningar. Intervjuguiden inleddes med presentation av moderator och respondent samt en förklaring av syfte. Även information kring konfidentialitet och samtycke gavs ut. Sedan ställdes uppvärmningsfrågor kring respondentens bakgrund samt erfarenheter kring ämnet. Därefter utgick frågorna från fyra olika teman, dessa teman var några av de vi kunde utläsa vid inläsningen av tidigare forskning. Teman var; *ungas användande av sociala medier, risker vid användandet av sociala medier, ungas inställning och medvetenhet* samt *stöd*. Slutligen avslutades intervjun med frågan om det är något övrigt som respondenten vill föra fram. För utförligare information av intervjuguide se bilaga 2.

5.5 Tematisk analys

Att göra en tematisk analys är ett av de vanligaste tillvägagångssätten inom den kvalitativa forskningen (Bryman, 2011). Bryman menar att fokus ligger på vad respondenten säger, inte på hur han/hon säger det. Detta förfarande går ut på att man söker efter teman och subteman i det material som analyseras (Ibid). Efter noggrann genomläsning av våra transkriberade intervjuer identifierade vi först tre huvudteman. För att kunna presentera materialet ännu mer nyanserat bröt vi sedan ner dessa teman ännu en nivå och fann tio subteman. För utförligare beskrivning se kapitel 5.6 Genomförande. Och för presentation av dessa se kapitel 6 Resultat och analys.

5.6 Genomförande

När det var dags för att intervjua valde vi att intervjua tre respondenter var som befann sig i olika mellanstora städer i mellersta Sverige. Tre av kuratorerna arbetade på gymnasieskolor, två på grundskolor och en på en ungdomsmottagning. Beroende på respondenternas sätt att svara tog intervjun mellan 40 minuter till en timme. Efter att ha genomfört intervjuerna, hjälptes vi åt att transkribera tre intervjuer vardera. När materialet sedan var färdigställt skrevs samtliga intervjuer ut och lästes noggrant flera gånger. Vi bestämde oss för att göra en tematisk analys och när vi sammanställt materialet fann vi att kuratorerna beskrev risker med sociala medier utifrån tre olika teman. Dessa är *att ständigt vara uppkopplad*, *att umgås i den virtuella världen* och *risker och potentiella hot*. Materialet kodades sedan in under dessa teman efter olika kodord. Vi använde oss sedan av understrykningspennor i olika färger för att sortera upp all information under de olika kodorden. Inom temat *att ständigt vara uppkopplad* använde vi kodord som; *känslor*, *tankar*, *hälsa* och *mående*. Inom *att umgås i den virtuella världen* använde vi kodorden; *socialisation* och *relationer*, dessa faktorer låg mer på en mellanmänsklig nivå. Det sista temat vi fann handlade mer om *risker och potentiella hot*, hit kodades ord som; *lagar*, *regler*, och *grooming*. Efter kodningen under dessa teman fann vi sedan subteman, detta för att bryta ner resultatet i ytterligare en nivå. Det resulterade i fyra subteman under det första temat och tre subteman under resterande teman, dessa specificerar ännu mer vad respondenterna talade om.

5.7 Metodologiska reflektioner

Nedan följer våra metodologiska reflektioner kring tillförlitlighet och äkthet samt utmaningar med vald metod.

5.7.1 Tillförlitlighet och Äkthet

Eftersom vi gör en kvalitativ forskning är det intressant att prata om tillförlitlighet och dess fyra underkategorier *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* samt *möjlighet att styrka och konfirmera* (Bryman, 2011). För att säkerställa *trovärdighet* har vi följt de riktlinjer och regler som finns kring hur man skriver ett examensarbete. Bland annat skickar vi det skrivna materialet till våra respondenter att ta del av. Med *överförbarhet* menar Bryman (2011) att man genom att skapa fylliga berättelser ger andra personer ett underlag att själva bedöma om resultatet är överförbart till en annan miljö. Vår avsikt med denna studie är just att få fram personers egna berättelser och tolkningar. Det är dessa berättelser vi sedan vävde samman till ett empiriskt material, som resulterade i en ”databas” som kan användas som underlag för kritisk granskning av överförbarheten. Vår ansats har varit att samla ett så fylligt intervjumaterial som möjligt för att

resultatet ska kunna överföras i andra liknande kontexter. Trots att vi endast har intervjuat sex respondenter upplevde vi att det började bli en mättnad i svaren utifrån de frågeställningar vi hade. En mättnad nås i intervjuer när nya eller relevanta data inte längre tillkommer (Ibid). Genom att vi genomgående i examensarbetet noga redogjort för hur alla moment i forskningsprocessen gått till, kan vi också försäkra att vår studie har hög *pålitlighet* (Ibid). För att allt enligt kriterierna för pålitlighet ska finnas tillgängligt för läsaren, har vi också bifogat informationsbrevet samt intervjumallen. Vår ansats är att tydligt beskriva alla steg, att läsaren får möjlighet att kunna bedöma om studiens framtagna kunskap är tillförlitlig. Bryman (2011) beskriver att det är omöjligt att vara helt objektiv inom forskning, vilket kriteriet kring *möjlighet att styrka och konfirmera* handlar om. Detta är något vi är medvetna om. Vi har försökt att inte vara ledande under intervjuerna och att våra personliga värderingar inte ska styra i presentationen av det empiriska materialet. Vårt examensarbete är ett resultat av en process där vi försökt handla utifrån god etik och att presentera våra slutsatser så objektivt som möjligt.

I Bryman (2011) presenteras ett antal kriterier på begreppet äkthet, vilka är generella frågor och rör forskningspolitiska konsekvenser i allmänhet. Det kriteriet som är värd att nämna i detta examensarbete är frågan om vi presenterar en rättvis bild av respondenternas uppfattningar. Eftersom vi som ovan nämnt såg många gemensamma nämnare i respondenternas svar snarare än att de var spretiga, tror vi att vi har presenterat en rättvis och sann bild utifrån deras åsikter. Vi hade en bred intervjumall vilket naturligt gör att vi har mer empiriskt material med åsikter än vi kunnat redovisa. Men utifrån våra frågeställningar har vi i god tro presenterat det som vi upplevde var kärnan i respondenternas svar. Sedan är frågan om en ny grupp kuratorer skulle svara på samma sätt, vilket är omöjligt för oss att veta. Det är möjligt att svaren kan skiljas åt mellan olika geografiska områden, vilken typ av unga kuratorerna träffar, hur länge de har arbetat osv.

5.7.2 Utmaningar med vald metod

Syftet med vår studie var att ta reda på vilka risker och konsekvenser kuratorer har erfårit i sitt arbete med barn- och ungdomar när det kommer till deras användning av sociala medier. Vi ville undersöka vilka risker/konsekvenser kuratorerna kunde se, men även försöka nå en förståelse kring de ungas medvetenhet och hur de väljer att gränssätta sitt privatliv. Det är med andra ord egentligen två perspektiv vi söker, kuratorernas samt de ungas. Vi valde att endast vända oss till kuratorerna vilket ger konsekvensen att vi till stor del i vårt material endast får en andrahandsinformation. Detta gjorde vi på grund av forskningsetiska principer, där vi gjorde antagandet att frågorna skulle

upplevas vara av mindre känslig karaktär om vi intervjuade kuratorer istället för de unga direkt. För vidare information om urvalsprocessen se kapitel 5.2 Population och urval. Vi är medvetna om att sekundärinformation inte är lika tillförlitlig som förstahandsinformation. Vårt val att inte intervju de unga direkt kommer med stor sannolikhet därför att påverka utgången av resultatet på de frågor vi ställer om de ungas egen medvetenhet. Dock upptar de ungas medvetenhet inte någon stor del av vår forskning och utgör därmed inte någon central utgångspunkt.

En utmaning vi kan identifiera är att vi valt intervjuer som metod och att utföra dem var för sig, vilket var det smidigaste utifrån den begränsade tid vi hade att tillgå. Det som kan hända är att vi genom olika intervjustil påverkat eller uppmuntrat våra respondenter på olika sätt och att resultatet därför kan skilja sig åt, både i kvalitet och i kvantitet. Detta har vi försökt lösa genom att helt enkelt medvetandegöra risken och samtalat kring hur vi fungerar och förhåller oss i intervjusituationer, för att försöka intervju så lika som möjligt. Vi har som tidigare nämnt valt semistrukturerade intervjuer, vilket också öppnar upp för att det är i sin ordning att ställa frågor i annan ordning, samt lägga till en fråga om intervjun tar en intressant vinkling (Bryman, 2011). Genom att välja semistrukturerade intervjuer har vi därför gett oss själva möjligheten att det är acceptabelt med viss skillnad i intervjustil. När vi i den tematiska analysen sedan funnit gemensamma teman, kommer skillnaderna i det transkriberade materialet inte längre ha någon betydelse eller påverkan.

5.8 Etiska överväganden

De etiska riktlinjer man inom forskning bör ha i beaktande är; informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser samt forskarens roll. Med informerat samtycke menas att man ger information kring syftet av undersökningen, hur den är upplagd samt vilka fördelar och/eller risker som kan vara förknippade med undersökningen. Undersökningspersonerna bör även informeras om att det är frivilligt att delta och att man har rätt att dra sig ur när som helst under studiens gång. Själva begreppet *informerat samtycke* kommer ursprungligen från principen om individuell autonomi samt principen att göra gott. Meningen med dessa principer är att deltagarnas förmåga att själva fatta beslut respekteras samt även se till att de inte skadas på något vis (Kvale & Brinkman, 2014).

Konfidentialitet inom forskningsämnet handlar om att deltagarna av studien är medvetna om vad som ska göras med den data som produceras i mötet med intervjuaren (Kvale & Brinkman, 2014). Att det enligt nyttjandekravet endast får användas i forskningsändamålet (Bryman, 2011). Det handlar även om att deltagarna ska informeras om att privat data inte kommer att avslöjas i undersökningen. Konfidentialitet handlar alltså framförallt om vilken information som blir

tillgänglig för vem (Kvale & Brinkman, 2014). Våra respondenter har fått denna information via det brev som sändes ut inför intervjun samt inledningsvis vid intervjutillfället.

Det är av stor vikt att bedöma de eventuella *konsekvenserna* av studien man avser att genomföra. Risken att deltagarna i studien ska fara illa ska vara så liten som möjligt (Kvale & Brinkman, 2014). *Forskarens roll* i en studie är avgörande för den kunskap som produceras samt i hållbarheten av de etiska beslut som tas under studiens gång. Det handlar alltså om forskaren som person, hennes känslighet, integritet och empati. Även kunskapen hos forskaren har stor betydelse, exempelvis kunskap om värdefrågor, teorier och etiska riktlinjer (Ibid).

I studiens början fylldes blanketten för etisk granskning i (se bilaga 3), resultatet av denna bidrog inte till att någon granskning behövde genomföras. Detta då respondenterna inte behöver svara på frågor av känslig karaktär. Att deras erfarenheter även till största del är andrahandsinformation bidrar även det till att de inte behöver känna sig utsatta.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras det empiriska materialet för denna studie. Det sker även en analys av respondenternas svar gentemot tolkningsram och tidigare forskning. Den tematiska analysen resulterade i tre teman, dessa är *att ständigt vara uppkopplad*, *att umgås i den virtuella världen* och *risker och potentiella hot*. Under dessa teman fann vi även subteman, dessa framkommer nedan under varje rubrik.

För att ge er som läsare en överblick och en tydligare bild så innehåller dessa avsnitt mycket citat som baseras på respondenternas svar. Respondenterna har fått fiktiva namn, detta för att avpersonifiera informanterna. Inga namn på orter eller städer kommer heller att skrivas ut för att säkerställa konfidentialiteten.

6.1 Att ständigt vara uppkopplad

Stor del av de ungas tid läggs på att socialisera och kommunicera med hjälp av sociala medier. Vad det innebär, hur stor del av det sociala livet som utspelar sig där, hur det fungerar och vilka risker som finns, är något som många vuxna saknar insikt i. Detta är något som tydligt framkom i samtliga intervjuer och följs nästan enhälligt av en önskan att föräldrar bör kommunicera mer med sina barn kring detta.

6.1.1 Att hålla sig uppdaterad

Kuratorerna som intervjuades hade alla uppfattningen att sociala medier tar mycket av ungdomarnas tid och uppmärksamhet. Att det därför är viktigt att som vuxen försöka skapa sig en bild av den virtuella världen, som ungdomarna dagligen befinner sig i.

Dom är uppkopplade jättemycket, en del är nog inne långt in på nätterna
och skriver till varandra (Frida).

En annan respondent ansåg även hon att ungdomarna befann sig mycket på nätet, och beskrev också hur många timmar hon trodde de befann sig online.

Jag tänker mig 24/7..okej kanske inte 24/7. Men nog tror jag att det är 14-15 timmar de

är uppkopplade varje dygn (Karin).

Flera kuratorer pratade om att det är viktigt för ungdomarna att ”ha koll” på vad som händer på sociala medier. Att se vad andra gör, skriva samt att hänga med i diskussioner. Att detta är något man kan se både i skolan och utanför.

6.1.2 Att känna stress och oro

Karin menade att detta kontrollbehov att ständigt vilja ”hänga med” i allt som händer för många unga innebär en stor stress. Hon berättade också att de unga kan drabbas av utanförskap om de inte följer normen att vara med i den sociala gemenskapen på sociala medier.

Det är en jättestor stress att vara uppkopplad. Det kan ta sig uttryck i oro, sämre resultat i skolan och att de inte når betygsmålen. Det kan vara ett stort hinder (Karin).

Respondent Stina ansåg också att det var en stor stress för ungdomarna att vara uppkopplade så mycket på nätet.

Jag tror att de blir otroligt stressade om de inte håller sig uppdaterade med vad som händer på sociala medier. Jag tror ju att man kan dra väldigt många paralleller till de sömnsvårigheter vi kan se hos ungdomarna idag. Det kommer input hela tiden... dygnet runt i princip. För det är nästan alltid någon som är vaken och någon som gör något inlägg eller skriver någonting, nått meddelande eller så. De vill inte vara utan sina mobiler, de har jättesvårt (Stina).

Även forskningen tydde på att denna ständiga uppkoppling leder till stress. I en undersökning gjord i USA var uppemot 60 % av ungdomarna stressade och kände behov av att kolla sin mobil minst fyra gånger i timmen (Simonson, 2013).

Flera av skolorna vars kuratorer vi intervjuade hade uppmärksammat att telefonen blivit en distraktion och hade därför infört policyn att eleverna får lämna telefonen framme hos läraren under lektionstid. Men att släppa kontrollen under den timmen som lektionen varar har visat sig vara svårt

för många elever, vilket också märkts när eleverna varit i samtal med kuratorn.

Jag tror dom blir stressade av att inte få kolla på telefonen, man ser det tydligt. Jag kan även se det när jag sitter i samtal och det durrar i någons ficka eller det piper. Det är ju som Pavlos hundar, det är betingat så "tjong" är de där med handen i fickan och kollar vad det är för någonting (Lina).

Under intervjuernas gång blev det allt tydligare att deltagande på sociala medier kan medföra psykisk ohälsa. Att de ungas känsloliv påverkas av stressen, att konstant veta vad andra gör, vad de missar, hur andra svarar på deras egna inlägg osv. Vi frågade kuratorerna om vilka risker de kan se med de ungas deltagande på sociala medier. Många svarade att sociala medier också tillför mycket gott, men att de ur rollen som kurator kunde se vissa risker.

Det är tuffare att vara ung idag. Jag är glad att sociala medier inte fanns när jag var ung. Att om jag satt hemma en fredagskväll med mina föräldrar så slapp jag se vad alla andra gjorde för kul. Den här stressen att känna sig utanför... Sedan det här med att jämföra sig. Det är jätte risk. Att känna sig misslyckad, få låg självkänsla, att känna att man inte duger utseendemässigt. Också hur många "gillningar" man får, hur många följare man har, alltså att jämföra sig och se att den har så många. Det är klart att det blir en jättestress...(Anna).

6.1.3 En förfinad bild

Anna berättade vidare att hon tror att de som lägger ut jättemycket bilder på sin kropp, träning, mat och så vidare själva kan ha någon problematik, t.ex. ätstörning eller liknande. Hon uppgav att de unga får väldigt mycket input på nätet, exempelvis bilder som ofta är retuscherade och att det är viktigt att veta att de ofta är det. Anna menar att detta påverkar ungdomarna då de inte inser att detta inte är ögonblicksbilder. Flera respondenter uppgav även att många ungdomar känner sig misslyckade och att de tror att andra är mer perfekta än dem själva.

Man ser ju alla andra som är så perfekta. Och då ska man själv också vara det. Man tänker ju inte att "just det, jag la ju också upp en förfinad bild om mig själv" och "det kanske är så andra gör också". Så tänker ju oftast inte ungdomarna. Utan man tror att

det är såhär perfekt. Alla andra är så perfekta, men inte jag. Och det ger en jätte press på dem... Tidigare behövde du träffa personen för att få ett första intryck. Men nu går det att få ett första intryck väldigt snabbt. Och kanske ett felaktigt intryck. För det är oftast inte riktigt den sanna bilden som läggs ut (Stina).

Forskning tyder dock på att många har medvetenhet kring risker men att det ändå finns en viktig aspekt i att ingå i denna mediala värld. Detta då sociala medier ingår i de ungas värld när det kommer till att skapa sin identitet (Livingstone, 2008). Men som intervjupersonen Stina nämnde, är det kanske inte de sanna bilderna som läggs ut vilket kan göra att man får en förskönad och förfalskad bild av hur någonting är.

6.1.4 De sköra

Kuratorerna menade att individer är olika sårbara och påverkas olika mycket. Att ålder påverkar men inte själv kan stå som förklaringsmodell. Och att mognad samt förmåga till reflektion och konsekvenstänk också ligger till grund för riskfyllt beteende och är något som utvecklas individuellt. Ett par kuratorer pratade om behovet av bekräftelse, att man söker den på nätet om man saknar den i verkliga livet. Vi pratade då både om den eventuella psykiska påverkan, men även de risker som faktiskt finns på sociala medier. Till exempel att man lägger ut bilder på sig själv som man sedan ångrar eller risken att utsättas för grooming.

Jag tänker att det någonstans handlar om självkänsla och grundtrygghet... Om man är trygg i sig själv och mår bra. De som lägger ut det här söker efter bekräftelse, skickar bilder på sig själv när de är 12- 13 år, då är det ju barn och ungdomar som inte mår bra liksom (Anna).

Det här med att jämföra sig. Har man en bra självkänsla kan man ofta hantera det. Har man inte en bra självkänsla och lätt att känna sig dålig blir ju sociala medier sådant som kan trigga igång de tankarna jättemycket (Anna).

Respondent Lina uppgav att man är som mest skör i årskurs 6, 7, 8, och 9. *“Det är mycket som händer och man funderar mycket. Man ska passa in och man ska vara någon speciell”.*

Det är samma sorts personer som blir utsatta, svaga, med dåligt mående eller någonting annat som stör (Nils).

Samtliga av våra respondenter hade tankar om att ett bra självförtroende och inre styrka är av stor vikt för att inte hamna i riskfyllda beteenden. Av 168 unga kvinnor som intervjuades i en kvalitativ studie fann man även där att ett lågt självförtroende kan ligga till grund till varför man blir offer på internet (Miller, 2015).

Som tidigare nämnts upplevde kuratorerna ett stort behov och avsaknad av en dialog mellan unga och vuxna kring sociala medier och risker.

Man vill inte berätta hemma för att det blir väldiga reaktioner. Fast de inte är de själva som har gjort något så skäms de (Nils).

Jag tror inte att man ber om hjälp eller anmäler för att man känner sig dum, man kanske skäms, liksom att man på något vis har någon skuld i det (Frida).

Som ovan nämnt i citaten uttrycks en önskan om att de unga ska känna att de vågar berätta vad som händer dem på nätet och hur det påverkar dem. I intervjuerna framkom att det här är något som ibland upplevs vara förknippat med både skam och skuld.

6.2 Att umgås i den virtuella världen

Samtliga respondenter uttryckte att sociala medier är ett sätt att kommunicera med varandra. När ungdomarna idag skriver "snacka" är det egentligen "skriva" som menas.

Sociala medier är en arena där man umgås. Man umgås inte på samma sätt idag som när vi var små, då lekte man eller var ute eller åkte till varandra, det fanns inte en möjlighet att hålla koll på varandra på det här sättet. Nu behöver man inte göra någonting, man behöver inte ens umgås "in real life" (Frida).

På sociala medier handlar det väl mest om sociala relationer och mycket skoja med

varandra men även att söka kontakt (Lina).

6.2.1 Fantasi världen vs. riktiga världen

Något som John Suler (2004) tog upp är att individer på nätet kan känna att man är helt fri från ansvar och krav. Man kan få känslan av att man är i en fantasi värld och när man går offline så lämnar man den världen och även beteendet som hör till. Man kan alltså ha sagt eller gjort saker när man befunnit sig "online" och sedan när barnet/ungdomen loggar ut tänker han/hon inte längre på det som hänt på nätet. Detta kan enligt vår mening vara en förklaring till dessa kränkingsärenden på nätet samt att man uttrycker sig på nätet som man inte skulle ha gjort i den "riktiga världen". En annan faktor som Suler tog upp är att man inte ser varandra och att detta är en bidragande faktor till denna hämningslöshet. Han beskriver att känslor inte går att utläsa över nätet. Man kan inte genom skrivna meddelanden utläsa rodnad, osäkerhet eller andra känslor. De enda känslor som kan synliggöras är de känslor som personen väljer att visa genom att uttrycka det i de skrivna orden. Suler tog även upp att själva osynligheten, att man inte behöver tänka på hur man ser ut, även det bidrar till att man blir mer hämningslös (2004). Detta bekräftar det som en kurator uppgav, att man törs skriva saker till varandra som man inte skulle våga göra öga mot öga.

De flesta kränkingsärenden som skett den senaste tiden har varit på nätet. Man kallar varandra saker som man kanske inte skulle kalla varandra i verkliga livet. Det är betydligt enklare att kalla varandra saker när man inte har personen öga mot öga, då är det lättare att säga något som inte är snällt (Stina).

6.2.2 Utrymme för misstolkning

En annan faktor som kuratorerna tog upp var att det fanns utrymme för misstolkning på nätet. En elev hade uttryckt att andra tjejer tyckte att hon var "bitchig" fast hon inte alls är det i verkligheten. Man får alltså en annan bild av en människa på nätet som inte stämmer överens med verkligheten.

Det finns så mycket utrymme för misstolkning och jag tror att där blir det någonting som ställer till det. Till exempel kanske någon lägger ut en bild när hon är på en badstrand med familjen och går i en bikini på en fin strand. Då tolkas det som att hon är bitchig och bara vill visa upp sin snygga kropp. Fast det inte var syftet med bilden (Lina).

Forskning har dock visat att de unga även visar på en medvetenhet kring detta (Livingstone, 2008). Oftast vet de att sociala medier endast är en front, hur man vill att andra ska uppfatta en. Det är många som är okej med det, och förstår att det är en del i att uttrycka vem man vill vara och i vilken riktning man vill komma att utvecklas (Ibid). Denna ”front” har skapat många funderingar hos oss. Att man på sociala medier kan ha en ”förfinad” bild av sig själv kan enligt vår mening bidra både till positiva och negativa konsekvenser, men då detta examensarbete handlar om risker, är det dessa vi tar upp. Precis som kuratorerna nämner kan detta bidra till press hos ungdomarna då man måste leva upp till någon slags norm. Vi kan även tänka oss att det kan skapa mycket oro när man sedan ska träffa personerna i verkliga livet, man kan ha målat upp en helt annan bild av en själv som inte i så hög grad överensstämmer med riktiga jaget. De kan befinna sig i en ”fantasivärld”. Där man på nätet kan vara en självsäker individ med många vänner på Facebook men sedan i själva verket är en blyg person med ett tunt socialt nätverk i det verkliga livet. Men man kan fråga sig, vad är mer verkligt? Samtliga respondenter sa att ungdomarna i princip befann sig på internet 24/7. Om så är fallet, är väl deras verklighet till största del denna onlinevärld. Och för dem är det deras verklighet i lika hög grad, om inte mer, som offlinevärlden.

6.2.3 En värld full av bilder

Ett helt annat ämne inom detta fenomen var en risk som respondenten Karin tog upp som handlade om när man befinner sig i ett förhållande och man tar kort på varandra. Man kan vara naken och sedan när förhållandet tar slut finns dessa kort kvar och då kan man lägga upp dem på sociala medier. Detta fenomen togs även upp av de flesta respondenter. En annan risk som framkom, som även det, har att göra med par-relationer, var svartsjukan som uppkommer vid många plattformar på sociala medier. Oftast handlar det om att tjejen eller killen gillar foton på andra tjejer eller killar.

Oftast är det tjejer som säger att deras killar gillar bilder på andra tjejer. Kanske selfies på Instagram eller att man ser att de håller på jättemycket med någon speciell tjej (Anna).

John Suler (2004) anser att den osynlighet som sker över nätet bidrar till att man törs gå in på hemsidor eller göra saker som man i det verkliga livet inte skulle göra. Om vi skulle spekulera kan man tänka sig att ovan nämnda killar inte skulle gå runt i verkligheten och säga till andra tjejer än ens partner hur fina de är. Det är enklare att trycka på en ”gilla knapp” där man sitter framför skärmen eller sin smartphone och känner sig helt osynlig.

Det finns även en annan sida av myntet, man tar kort på sig själv och skickar till personer som man egentligen inte vill. Flera av respondenterna tog upp denna faktor. Det kan handla om grupptryck, hot eller annan press som gör att man skickar kort som är av olämplig karaktär. Ett exempel på grupptryck citeras nedan.

De är på ett sätt medvetna om riskerna t.ex. i och med det här med bilder och så. Men sen blir det ett tryck, från någon, exempelvis någon med hög status i gruppen på skolan. Och då kan man känna att man måste göra det som personen ber om för att inte bli utfrysad eller att inte få vara kompis, eller vad det nu kan vara (Karin).

En annan aspekt inom detta är även att det har skett en förskjutning i vad som är okej och inte. Karin beskrev denna problematik, att gränsen, den har förflyttats.

Idag kan man bli kallad hora eller tvingas att man ska lägga upp en bild. Den har förflyttats och det möter dom nästan varje dag alla barn. Att dom får ett hot eller att dom ska göra saker och ting mot sin vilja (Karin).

Några respondenter nämnde även att avståndet mellan den som tar emot eller sänder text och/eller bilder gör att man skärmar av sig. Det är inte bara avståndet mellan dem som gör att man blir hämningslös, Suler (2004) tog upp att förskjutningen i tid mellan dem som skickar och tar emot meddelanden är en viktig faktor. Att man inte behöver handskas med individens omedelbara reaktion gör att man törs skriva elaka saker. I verkligheten skulle man få svar omedelbart vilket gör att man då anpassar det man säger. Denna tidsförskjutning gör även att man hinner fundera ut vad man ska skriva, på ett annat sätt än vid en dialog i verkligheten.

Det är lättare att ha den attityden på sociala medier, man gömmer ju sig bakom telefonen (Karin).

Sedan finns det dem som skickar intima bilder på sig själva helt frivilligt i hopp om att bli omtyckt eller få bekräftelse.

Killarna skickar snoppbilder, tjejerna skickar lite såhär smånakenbilder. Och det har

någonstans blivit en vardag. Och det tycker jag är fruktansvärt skrämmande (Stina).

Respondenten Lina beskrev att hon tagit för vana att fråga alla barn och unga som kommer till henne angående om de mottagit nakenbilder. Och det hade varit förvånansvärt många som sagt att de fått sådana bilder.

Det är mycket pang på rödbetan. Killar kan skriva "Ska vi ligga?" Det är inga romantiska förspel utan det är ligga här och nu som gäller och vill man inte så då är man inte vatten värd. Sånt här har ökat mycket på sociala medier när man också lyssnar på vad ungdomarna här säger. Så att det är inte speciellt många som säger nej att de aldrig hört eller sett något olämpligt eller varit med om någonting som inte skulle vara bra. Utan de flesta säger att har man inte varit kränkt på nätet så har man åtminstone fått någon dålig bild eller så. Och man frågar om de pratar med föräldrarna om det här så säger dom nej (Lina).

De flesta av respondenterna beskrev det som att de som sänder dessa kort eller begär kort av andra oftast själva mår dåligt på något vis.

De som skickar intima bilder på sig själva och skriver dumma saker har en självkänsla och ett självförtroende som ligger på minussidan (Nils).

Som tidigare nämnt förskjuts vad som man accepterar och inte. Detta märks även när det kommer till att anmäla. Respondenten Nils beskrev att tjejerna nästan aldrig polisanmäler, de blockerar dem istället.

6.3 Risker och potentiella hot

Det framkom i intervjuerna att hot och mobbning på sociala medier också sträcker sig utanför den redan kända vänkretsen. Att vi idag genom vårt deltagande på sociala medier är mer tillgängliga och lätta att spåra för förövare. Vilket också gör att det idag går snabbare för till exempel pedofiler eller våldtäktsmän att hitta sina offer. Enligt John Suler (2004) är, precis som kuratorerna angivit, möjligheten till anonymitet ett sätt att på internet kunna utge sig för att vara någon man inte är. Gärningsmän kan därför låtsas vara en nyfiken jämnårig med liknande intressen och därför på ett

lättare sätt än i verkliga livet kunna närma sig de unga. En kurator berättade att det ungefär är tre i varje klass som är utsatta för sexuella övergrepp på något sätt, men ofta i sociala medier.

6.3.1 Grooming

Flera av kuratorerna vi intervjuade hade mött elever som varit utsatta för just detta och delade med sig av sin kunskap i hur det kan gå till.

Gärningsmän fick liksom hålla på och locka och lirka i flera månader innan man kanske fick till en dejt på riktigt. Men idag det går mycket fortare och det tycker jag är en sån där kunskap man fått genom åren. Gärningsmannen kan leta upp barnet på Facebook. Skriver in stad och namn... så frågar han: "hur ser ditt hus ut du bor i?"... "Ja det är såhär ett rött hus med vita knutar". Och då kanske han hittar en bild på det. Ögonblickligen kan han göra sig en bild av var det här barnet bor, vilka som är hennes föräldrar, vart hon går i skolan, man kan kolla på Googlemaps vilken som är närmaste skolvägen, vilken är den troligaste skolvägen hon går. Allt det här sker på bara några minuter och så har man liksom ungarna fast. Och det är det här som är så skrämmande, att idag går det så fort (Lina).

En respondent uppgav att hon samtalat med elever ner till 12 år som blivit utsatta för pedofiler. Personer som vill skada barn befinner sig oftast inom samma forum som barnen, till exempel på sociala medier eller i spelapplikationer i mobilen.

Enligt Suler (2004) gör avsaknaden av upplevelse av den andre personens röst och karaktär att man själv skapar en bild av den andre personen, som nödvändigtvis inte alltid stämmer. Dessa baseras ofta enligt Suler på ens egna förväntningar, önskningar och behov. Om man då till exempel är i behov av bekräftelse och personen på nätet ger en det genom komplimanger, blir det lätt att man bygger upp en trevlig bild och kanske även tillit mot denna. Man skapar personen man önskar fanns där för en. Kanske står detta till förklaring till hur förövarna når barnen och ofta dem som enligt kuratorerna på något sätt är i en skör livssituation. Försöken till övergrepp är något som enligt kuratorerna når alla åldrar och de berättade hur listiga förövarna är när de tar kontakt.

Å det är ju.. De är ju så fula. De utnyttjar de här som är sköra, som har en livssituation som på nått sätt knakar någonstans. Att man har föräldrar som ligger i skilsmässa eller

att det är någon hemsituation eller någon händelse i livet som gör att den här personen är lite skör och inte får det stödet av sin omgivning som de behöver där och då. Och då är de ju på nätet å så plötsligt får de bekräftelse från något håll och det är då de kan råka illa ut (Lina).

Respondent Karin beskrev det som att dessa barn och ungdomar kan ha det jobbigt hemma vilket gör att de blir mer mottagliga för när en kille kommer och ger smicker. En kille kanske säger "Du är så fin och bra och jag kan lyssna på dig". Sedan kan spiralen gå vidare och han kommer närmare och närmare in på flickan.

Han säger att "jag tycker du är så fin skulle jag inte kunna få se dig"... "vad du har för topp på dig" ... Ja och så visar hon det.. å sen... "Skulle jag kunna få se dig i topp och trosor"... och så.. Och då tänker de väl att det är väl ingen fara.. det här är någon jämnårig tjej kanske och så kanske man visar det liksom... "Jag vill se vad du har köpt" och sen blir det liksom så här "Om du inte skickar en nakenbild på dig nu så kontaktar jag dina föräldrar eller lägger ut den här bilden överallt och du får tio sekunder på dig" Ja och vad gör man då? (Anna).

Lina berättade att föräldrarna kan må dåligt och kanske inte uppmärksammar barnen. Relationen kan vara dålig eller man kan må dåligt på annat vis. Hon berättade vidare att Man man kan vara så upptagen av sina egna känslor. "*Man tappar bort de här barnen och det är då många av de här som råkar illa ut tycker jag. För kan inte mamma, pappa eller kompisarna ge bekräftelse så måste det finnas någon annan som gör det. På så sätt kan dom hamna i klorna på någon*" (Lina).

6.3.2 Mobbing

Ett par av kuratorerna pratade om att gränsen för vad som är okej att göra mot varandra flyttas, när de unga umgås över nätet. Att de där kan göra saker som de inte skulle göra i ett verkligt möte med varandra. Stina berättade att det är väldigt mycket som inte är lagligt på nätet, men som ungdomarna gör dagligen, till exempel skickar intima bilder som snoppbilder.

Att det i det "verkliga" livet förekommer mobbing, våld och hot är vi medvetna om.

Respondenterna har uppgett att ungdomarna spenderar mycket tid med att vara uppkopplade och

därför kan vi därmed anta att det, om inte mer, förekommer samma saker fast över nätet. Dock finns inte lika många som kan skydda dem från det. Det finns inga poliser, föräldragrupper eller andra vuxna i deras omgivning som är där och håller koll. Självfallet kan inte någon skydda en från hemskheter överallt i det vanliga livet heller. Det vi menar är dock att barn och ungdomar till stor del befinner sig online och att det där inte finns någon som kan guida eller hjälpa dem. Därmed drar vi slutsatsen att alla som arbetar inom socialt arbete, som kurator eller socialsekreterare har som ansvar, precis som föräldrarna, att vägleda, informera samt visa intresse över vad som händer på nätet. På så sätt kan vi hjälpas åt att minimera dessa risker.

I Sulers (2004) teori finns förklaringar över fenomenet. Genom att inte se personen man kommunicerar med, försvinner all upplevelse av kroppsspråk och känslouttryck. Man blir inte lika påverkad av personers auktoritet, statusen avtar när man möts på nätet. Genom att respekten minskar för den andre blir det automatiskt lättare att säga vad man tycker och tänker, samt göra saker man aldrig skulle våga i verkliga livet. Risken att bli straffad känns långt borta, vilket gör att man mer lättvindigt kan följa sina infall.

Man skulle ju inte gå fram till någon och blotta sig, för det är ju det de gör. Det är ju en blottning, det är ju det gamla tidens blottare med stora oljerockar som öppnar upp. Och det tycker de ju är fruktansvärt. Men det här är ju samma sak, egentligen, det går ju under samma lagstiftning. Men det tänker man inte på (Stina).

De måste informeras om risker, om vad de faktiskt gör sig skyldig till för brott. De skickar iväg en bild och sen plötsligt är det kaos. Man tror bara att det var ett skämt (Frida).

Kuratorerna beskrev ovan att de ungas avsaknad av förståelse för vad deras handlande faktiskt står för, gör att de till och med begår lagöverträdelser. Enligt Suler (2004) gör förskjutningen av tid, att man inte får direkt respons, att man släpper på sina hämningar. Det möjliggör exempelvis en blottning som i citatet ovan. En fördjupad förklaring enligt Sulers (2004) modell skulle också kunna vara att ens relationer på nätet känns överkliga, att de existerar på nätet men inte i verkligheten. Han menar att man medvetet eller omedvetet kan skapa en onlinekaraktär av sig själv, fri från ansvar. Att när den karaktären lämnar internet, lämnar den också sina handlingar bakom sig. Man kan bli

hämninglös och lever i två separata världar.

6.3.3 Finns kvar för alltid

På internet behöver man inte visa sitt ansikte för andra, man ser inte andras reaktioner. Det gör att det också blir lättare att vara modig, skriva saker, gå in på hemsidor och uttrycka sina åsikter (Suler, 2004). Det är vår uppfattning att unga på sociala medier därför inte behöver reflektera kring konsekvensen över sina åsikter på samma sätt som i det övriga sociala livet. En risk som kom fram i intervjumaterialet är just de långsiktiga konsekvenser som kan uppstå genom att bilder/texter aldrig helt försvinner från nätet. Att man kanske i sin ungdom hade avvikande eller tveksamma åsikter, som sedan längre fram i livet kommer fram och slår tillbaka. Att även om man faktiskt har förändrats, kan man behöva vara beredd på att försvara sig och stå till svars för allt man tidigare gjort. Vårt privatliv är mer offentligt och lättillgängligt idag i och med att mycket läggs upp på internet.

Om man säger att du är 30 år och ska gå ut och söka ett jobb. När du var 16 la du ut en bild på dig bärandes en t-shirt med något rasistiskt märke på eller någon symbol eller kanske en nakenbild till och med. Å det här dyker upp när din arbetsgivare söker på dig. Det tror jag är sånt som de inte tänker på. De tänker inte på hur det finns kvar. Det är mycket man gör på nätet som liksom aldrig suddas ut. Och det är en risk som jag ser som inte de reflekterar kring så mycket. Men som är väldigt viktigt att faktisk göra (Stina).

7. Diskussion

Nedanstående avsnitt inleds först med en kort presentation av studiens syfte samt vilket empiriskt material som det resulterade i. Sedan följer en diskussion över resultatet. Kapitlet presenterar även egna reflektioner samt tankar för vidare forskning.

7.1 Sammanfattning

Syftet med vår studie var att undersöka vilka risker och/eller konsekvenser kuratorer kunde se med barn och ungdomars exponering på sociala medier. Vi ville ta reda på om de, i mötet med dessa unga har erfårit att de på något vis farit illa genom händelser på internet.

Intervjuerna resulterade i ett brett empiriskt material där vi fick många berättelser av olika händelser ungdomarna varit med om. Vi valde att ha ett brett insamlingsätt med många olika frågor kring internetanvändningen. Frågor skapades utifrån fyra områden som vi ansåg var av relevans, *ungas användande av sociala medier, risker vid användandet av sociala medier, ungas inställning och medvetenhet* samt *stöd*. Vid den tematiska analysen av det empiriska materialet fann vi däremot andra teman i materialet. Efter kodning hade vi tre olika teman med totalt tio stycken subteman. Risker som framkom handlade framförallt om den stress och oro som en ständig uppkoppling på internet bidrar till. Kuratorerna ansåg även att det var av stor vikt att ha en inre styrka. Sedan uppgav de även att den unge kunde befinna sig i ett sådant ställe i livet där han/hon var extra utsatt, exempelvis att han/hon gick igenom något jobbigt inom familjen. Vilket kunde leda till en ökad sårbarhet och risk för att råka ut för förövare på nätet.

Andra riskerna handlade mer om att bli utsatt för kränkningar av en kompis, okänd eller en i parrelationen. Kuratorerna hade erfarenheter av att killen eller tjejen efter avslutad relation hade blivit kränkt när den andre lagt ut nakenbilder som man skickat i förtroende när relationen var bra.

Sedan fanns risker som handlade om gränsdragningar, grooming eller att bryta mot lagen. Vissa av kuratorerna nämner att gränsen för vad som är okej eller inte flyttats när det sker över nätet. Man glömmer även bort vad som är lagligt och inte. Kuratorn Stina tog upp exemplet att ungdomarna dagligen bryter mot lagen genom att skicka intima snoppbilder.

7.2 Reflektioner och förslag till vidare forskning

Samtliga kuratorer berättade för oss att det också finns positiva sidor av deltagande på sociala medier. Att det kan skapa gemenskap och tillgång till arenor som kanske annars kan vara svåra att nå. Att man genom deltagande på nätet lättare kan hitta likasinnade utifrån de intresseområden man har och över större geografiska områden. Men eftersom vi valt att rikta in oss på riskerna har vi därför inte redovisat det materialet. Vi föreslår därför det temat till vidare forskning att se över. Inriktningar på det skulle kunna vara hur sociala medier kan förebygga utanförskap eller hur de kan hjälpa marginaliserade individer till gemenskap.

Vår tolkningsram John Suler (2004) anser vi till stor del besvarar varför man på internet gör saker som man i verkliga livet inte skulle ha gjort. Hans teori ger oss en förklaring på varför man tös skriva elakheter mot varandra på nätet, hur man kan bryta mot lagen och vad som gör att man skickar intima bilder till varandra.

Vi anser att kuratorernas berättelser tillsammans med Sulers teori kan ge oss tillförlitliga kunskaper då de båda kommer fram till samma saker. Att man inte ser varandra, tidsförskjutning av reaktioner, avståndet från varandra, att man kan vara helt anonym och att denna "online värld" blir som en fantasivärld, bildar tillsammans en förklaringsmodell som gör att vi i högre grad kan förstå oss på detta fenomen.

Men vad blir de framtida konsekvenserna av detta nya sätt att socialisera där det sker en normalisering av hämningslösa meddelanden och/eller bilder? Flera av respondenterna nämnde att det för dessa unga flickor är vardagsmat att få en intim bild skickad till sig och en fråga som "ska vi ligga?". Hur påverkas relationerna i den "riktiga världen" av att man på nätet har en sådan inställning? Precis som Suler nämnde kan man uppfatta världen på internet och vår värld som två separata ting (Suler, 2004). Men vad händer då om man tar med sig fantasivärlden ut i verkliga livet? Kommer dessa ungdomar att ha detta förhållningssätt mot varandra även när de möts, ansikte mot ansikte? Hur påverkar det sedan parrelationerna i vuxenlivet? Kommer detta sätt att skriva till varandra endast höra till en tillfällig fas i ungdomslivet eller blir det ett sätt att umgås, även senare i livet? Kommer relationerna verkligen bygga på respekt för varandra som människor eller kommer denna förvridna verklighet att ligga till grund i dessa ungas generation och kommande generationer, när det kommer till att bygga relationer? Dessa tankar är något som väckt stora funderingar hos oss.

Att denna hämningslöshet gör att man törs vara så, i sitt sätt, mot varandra. Då barn redan i tidig ålder får mobiltelefon kan man tänka sig att de inte är färdigutvecklade än när det kommer till att förstå sarkasm eller veta när något är rätt eller fel. Speciellt inte om föräldrarna inte hängt med i utvecklingen och inte förberett dem på vad som kan hända när man går online. Då tänker vi att dessa barn riskerar att till viss del få en förvrängd syn på sexualitet och kärlek. Sedan om detta blir en långsiktig konsekvens eller bara skapar förvirring i stunden, det kan inte vi svara på.

En annan oroande tanke är de ungas stress, detta har både forskning och kuratorerna iakttagit. En stress som verkar vara uppenbart bunden till att ha koll och hänga med i vad som händer på sociala medier. Något som till och med enligt respondenterna leder till att många elever får sömnsvårigheter, oro samt sämre resultat i skolan. Vad blir de långsiktiga konsekvenserna av detta?

Under kapitlet tidigare forskning presenterade vi inledningsvis att Robert Kraut m.fl. uttryckt en oro över att Internet skulle bidra till att det sociala engagemanget skulle minska (1998). När vi lyssnar på respondenterna får vi intrycket att så inte är fallet. Det är snarare så att en stor del av det sociala livet har flyttats till nätet. Och med tanke på hur mycket tid respondenterna upplever att de unga spenderar på sociala medier undrar vi om det inte kan vara så att det sociala livet tvärtom har ökat i omfattning idag. Sen är ju frågan om vilka konsekvenser detta får på de sociala banden, om kvaliteten blir densamma. Om det är som Deborah Chambers (2006) menar att de former av gemenskap som skapas på nätet inte kan tillhandahålla en tillräckligt stabil grund för relationer präglade av omtanke och omsorg. Vår slutsats är att det är uppenbart att det finns både för- och nackdelar kring detta nya sätt att umgås. Vad de långsiktiga konsekvenserna för de sociala banden blir är något vi bara kan spekulera kring. Hur de sociala banden samt ungdomars syn på kärlek påverkas i längden av detta förhållandevis nya sätt att kommunicera är något vi anser vore av vikt för framtida forskning att undersöka vidare.

7.3 Implikation för praktiken

Att den nya online teknologin gör att föräldrarnas möjlighet till insyn i barnens liv minskar var även något Brian Simson (2013) uttryckte oro över. Detta är något som också kuratorerna lyfter, kanske som en av de viktigaste reflektionerna. Att vuxna och föräldrar behöver ökad kunskap och förståelse för socialisationen på nätet och sedan skapa ett öppet samtalsklimat kring detta med sina barn. När vi gjorde analysen fann vi som ovan beskrivet tre teman som vi valde att analysera. Men ganska snart infann sig en känsla av att vi lämnade bakom oss värdefullt material. Vi kände att vi ville föra

fram kuratorernas råd till föräldrarna, att det var viktigt och meningsfullt. Därför bestämde vi oss att samla ihop kärnan i deras råd och sammanställa det till ett informationsblad som bilaga till denna uppsats. Som en extra del, fristående från vår röda tråd, men minst lika viktig. Att läsa för den som vill.

Nu har studier visat att ungdomar faktiskt har en medvetenhet kring risker med att interagera på sociala medier (Livingstone, 2008). Men enligt våra respondenter verkar det många gånger finnas en avsaknad av ett tryggt och öppet samtalsklimat inom familjerna. Kanske är det vad som behövs för att färre unga ska bli utsatta för förövare. Att de genom ett tryggt samtalsklimat hemma, vågar berätta i ett tidigare skede vad som händer dem på internet. Det vi tar med oss är att preventivt arbete genom informationsspridning är viktigt. Att se till att både vuxna och de unga är uppdaterade och har insikt i både framgångs- och riskfaktorer i hur de bäst tar sig an den virtuella världen. Och att det finns både för- och nackdelar med sociala medier, men att det viktiga är att minska okunskapen och öka medvetenheten om riskerna.

8. Slutsatser

Studien visar att det finns risker med bli utsatt för kränkningar, mobbning och sexuella trakasserier när man befinner sig online och använder sociala medier. Vi drar slutsatsen att det finns, såsom tidigare forskning redan visat på, anledningar till att ungdomarna bör vara försiktig med hur, vart och vem de pratar med på sociala medier. Rädslan för att de unga ska missledas och utnyttjas är inte obefogad och vi anser att det därför är viktigt att lyfta denna fråga, inte minst i skolorna.

Detta examensarbete har gett oss kunskaper kring olika slags risker som denna virtuella värld för med sig. Vår mening är inte att skrämmas genom att påvisa dessa risker. Förhoppningen är att informationen istället ska medvetandegöra och ge verktyg för hur man på bästa sätt kan möjliggöra att användandet av sociala medier blir mindre riskfyllt. För som samtliga respondenter uttryckte det, så öppnar sociala medier stora möjligheter för många människor. Enligt vår mening kan ett medvetandegörande bidra till att riskerna minskar och de positiva effekterna ökar.

Referenser

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Chambers, D. (2006). *New Social Ties: Contemporary Connections in a Fragmented Society*. New York: Palgrave Macmillan.

Chambers, D. (2013). *Social Media and Personal Relationships - Online Intimacies and Networked Friendship*. New York: Palgrave Macmillan.

Christofides, E., Muise, A., & Desmarais, S. (2012). Risky disclosures on facebook: The effect of having a bad experience on online behavior. *Journal of Adolescent Research*, 27(6), 714-731.
doi:<http://dx.doi.org/10.1177/0743558411432635>

Dagens Nyheter (2015, augusti, 23). Barn berättar - Så hatas och kränks vi på nätet. Hämtad november, 4, 2016 från <http://www.dn.se/nyheter/sverige/barn-berattar-sa-hatas-och-kranks-vi-pa-natet/>

Dahlgren, L., & Starrin, B. (2004). *Emotioner i vardagsliv & samhälle*. Malmö: Liber.

Davidson, J., & Martellozzo, E. (2013). EXPLORING YOUNG PEOPLE'S USE OF SOCIAL NETWORKING SITES AND DIGITAL MEDIA IN THE INTERNET SAFETY CONTEXT: A comparison of the UK and bahrain. *Information, Communication & Society*, 16(9), 1456-1476.
doi:<http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2012.701655>

Davis, K., Randall, D. P., Ambrose, A., & Orand, M. (2015). 'I was bullied too': Stories of bullying and coping in an online community. *Information, Communication & Society*, 18(4), 357-375.
doi:<http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2014.952657>

EU Kids Online. Hämtad november, 16, 2016 från <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>

Giddens, A & Sutton, W, P. (2013). *Sociologi*. Lund: studentlitteratur.

Grooming. I Nationalencyklopedin. Hämtad december, 2, 2016 från

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/grooming>

Grooming. Polisen. Hämtad december, 2, 2016 från <https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Skydda-dig-mot-brott/Grooming/>

Hernwall, P.(2003). *barn@com - att växa upp i det nya mediasamhället*. HSL Förlag: Stockholm.

Icakuriren (2015, november 2). Vad är Instagram. Hämtad december, 1, 2016 från www.hemtrevligt.se/icakuriren/artiklar/test-rad/20120917/sa-funkar-det-instagram

Kraut, R., Lundmark, V., Patterson, M., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). *Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well-Being?*

Hämtad från <http://my.ilstu.edu/~posull/kraut.htm>

Kurator. I *ungdomsmottagningen*. Hämtad november, 15, 2016 från <http://www.umo.se/Att-ta-hjalp/Ungdomsmottagning/Kurator/>

Kuratorsyrket. I *Svensk kuratorsförening*. Hämtad november, 15, 2016 från <http://www.kurator.se/kuratorsyrket/>

Kvale, S., & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: Teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New Media & Society*, 10(3), 393-411. doi:<http://dx.doi.org/10.1177/1461444808089415>

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Olafsson, K. (2011) Risks and safety on the internet - The perspective of European children. Retrieved from <http://www.lse.ac.uk/media>

[http://www.lse.ac.uk/media/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf)

Livingstone, S., Mascheroni, G., & Murru, M. F. (2011). Social networking among european children: New findings on privacy, identity and connection. *Hermes: Cognition, Communication, Politique*, 59, 89-97. Retrieved from <http://www.du.se.proxy.aspx/login?url=http://search.proquest.com/?url=http://search.proquest.com/docview/1748866275?accountid=10404>

Miller, A. D. *Human sex trafficking: Individual risk factors for recruitment, trafficking, and*

victimization on the internet (human sex trafficking, sexual victimization, adolescents, online risk behavior, online communication, youth risk behavior) (Order No. AAI1525914). Available from Sociological Abstracts. (1718065778; 201531447). Retrieved from <http://www.du.se.proxy.aspx/login?url=http://search.proquest.com/?url=http://search.proquest.com/docview/1718065778?accountid=10404>

Simonson, N. (2013). *Alltid nåbar aldrig ifred*. Brombergs: Finland.

Simpson, B. (2013). Challenging childhood, challenging children: Children's rights and sexting. *Sexualities*, 16(5-6), 690-709. doi:<http://dx.doi.org/10.1177/1363460713487467>

Suler, J. (2004). The Online Disinhibition Effect. /Electronic version/. *Cyberpsychology & behavior*, volume 7, number 3, 2004. Hämtad från <http://www.samblackman.org/Articles/Suler.pdf>

Wang, V., & Edwards, S. (2016). Strangers are friends I haven't met yet: A positive approach to young people's use of social media. *Journal of Youth Studies*, 19(9), 1204-1219. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2016.1154933>

Bilaga 1. Informationsbrev

C - uppsats inom ämnet socialt arbete

Hej!

Vi är två studenter som går sista terminen på socionomprogrammet vid Högskolan Dalarna i Falun. Det är nu dags att skriva examensarbete i form av en c-uppsats och vi vore väldigt glada om du skulle vilja delta genom att ställa upp på en intervju.

Syftet med studien är att ta reda på vilka risker och konsekvenser kuratorer har erfarit i sitt arbete med barn- och ungdomar när det kommer till deras användning av sociala medier. Vi är också intresserade av att höra om vilka erfarenheter du har av barn och ungdomars medvetenhet kring risker samt gränssättning av privatliv på sociala medier. Med sociala medier avser vi webb-baserade tjänster där man har en, i någon omfattning, publik profil samt interagerar med andra personer, kända som okända. Exempelvis Twitter, Facebook, Kik, Instagram mfl.

För att undersöka detta kommer vi att intervjua 6 kuratorer (3 personer var) som på olika sätt möter målgruppen barn och unga 10-18 år. Det krävs inga förberedelser inför intervjun av Dig som deltagare. En av oss besöker Dig på din arbetsplats och intervjun kommer innehålla frågor kring olika teman relaterade till vår frågeställning och beräknas ta ca 40-60 minuter. Vi hoppas kunna genomföra dessa under vecka 46-48, gärna så snart som möjligt.

Deltagande i studien är helt frivilligt och vi tillförsäkrar att Du blir anonym. Vi kommer att behöva spela in intervjun. Men det är endast vi två studenter som kommer att ha tillgång till ljudfiler och transkriberingar, materialet kommer att raderas så snart vi gått igenom det. Resultatet av intervjuerna kommer enbart att användas i forskningssyfte och uppsatsen kommer att arkiveras som en offentlig handling, för allmänheten att ha tillgång till. Ni kan när som helst under processen avbryta ert deltagande utan vidare förklaring.

Uppsatsen kommer att presenteras i samband med Högskolan Dalarnas FoU-marknad den 11

januari. Vi kan även skicka den färdiga uppsatsen till Dig om du vill ta del av den.

Har du några funderingar är du välkommen att kontakta någon av oss.

Emelie Toresbo 0737804206, emelie.toresbo@gmail.com

Sara Karlsson Bogg 0702761159, sarakarlssonbogg@gmail.com

Handledare: Lars-Erik Alkvist, lav@du.se

Med vänlig hälsning samt en önskan om ett positivt svar om deltagande/ Emelie & Sara

Bilaga 2. Intervjuguide

Inledning

- Presentation av moderator och respondent
- Redogörelse av studiens syfte samt presentation av dagens intervju med de teman som frågorna kommer att handla om.
- Information kring konfidentialitet- och samtyckeskrav (informationsbrevet)

Uppvärmning/bakgrund

- Hur ser din bakgrund ut, har du sysslat med något annat än kuratorsarbete?
- Hur länge har du arbetat med barn och unga samt som kurator?
- Vilken målgrupp möter du?

Tema 1. Ungas användning av sociala medier

- Vilka sociala medier verkar vara mest frekventa hos ungdomarna?
- Vad tror du intresserar eleverna mest på sociala medier?
- Vad tror du eleverna gör på sociala medier?
- Hur mycket tid tror du att eleverna lägger ned på att vara uppkopplade på sociala medier?
- Tror du att de vuxna och barnen pratar om internetanvändningen hemma?
- Tror du att eleverna blir stressade av att inte veta vad som händer på sociala medier? I sådana fall, hur tar sig detta i uttryck?

Tema 2. Risker vid användandet av sociala medier

- Har du i din praktik erfarenheter av några risker och/eller konsekvenser med sociala medier som de unga råkat ut för? Om ja, beskriv någon konkret händelse som du erfarit.
- Upplever du att barn och ungdomar blir transparenta när deras privatliv görs offentligt? Att gränsen mellan det privata och offentliga suddas ut, mer än hos tidigare generationer. Om ja, vilka risker/konsekvenser ser du med det?

- Om du skulle se tillbaka på hur du tidigare tänkt angående ungdomar, internet och risker, har dina tankar om detta förändrats över tid?
- Har du några övriga funderingar kring sociala medier och riskerna med detta?

Tema 3. Ungas inställning och medvetenhet

- Hur ser du på de ungas medvetenhet kring riskerna med sociala medier?
- Finns det risker/konsekvenser du kan se, som du upplever att de unga inte ser på samma sätt?
- Hur upplever du att denna målgrupp kan gränssätta sitt privatliv på sociala medier?
- Tror du att en tioåring och en artonåring skiljer sig åt när det kommer till hur påverkad man blir av sociala medier, i sådana fall, på vilket sätt?

Tema 4. Stöd

- Vad är viktigt för vuxna att vara medvetna om när de gäller de ungas deltagande på sociala medier?
- Har du några tips till föräldrar eller vuxna som möter de unga, i hur de bäst stödjer dem i den eventuella utsatthet som deltagande i sociala medier ibland kan resultera i?
- Hur arbetar du/ni kring detta?

Avslutande frågor och kommentarer

- Nu är jag klar med intervjun. Så här efteråt, känner du att du har några frågor och/eller funderingar? Känner du att du har fått sagt det du vill kring dessa områden vi har diskuterat?
- Tack för att du medverkat och för dina svar! Hoppas att du känner att du fått ut någonting av att vara med i denna intervju, det känner verkligen jag att jag har fått.

Bilaga 3. Etisk egengranskning

Blankett för etisk egengranskning av studentprojekt som involverar människor

Projekttitel: Ungas exponering på sociala medier

Student/student: Sara Karlsson Bogg & Emelie Toresbo

Handledare: Lars-Åke Alkvist

	Ja	Tveksamt	Nej
1			X
2			X
3			X
4			X
5			X
6			X

7

Avser du att behandla personuppgifter som avser lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden, och som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?

X

Fastställd av Forskningsetiska nämnden 2008-10-23

Bilaga 4. Informationsblad - sociala medier

Facebook: Facebook är ett socialt medium eller en social plattform som startade i februari 2004, Facebook Inc driver och äger det. För tre år sedan hade Facebook mer än 1,1 miljard användare (wikipedia).

Twitter: Ett socialt nätverk där kommunikationen sker genom inlägg. Den är gratis och handlar om att du ska följa konton som du tycker är intressanta. t.ex. personer, företag eller organisationer. Twitter är i realtid vilket gör att mottagaren kan se ett inlägg precis när det sänds (surfalugnt.se).

Instagram: En app där man kan dela foton och filmklipp via mobilen. Används mycket bland unga idag. Man kan dela bilder bland familj, vänner eller andra (surfalugnt.se).

Snapchat: En app som går ut på att skicka meddelanden mellan smartphones. Användaren fotar eller spelar in en kortfilm och kan sedan välja hur länge fotot eller filmen ska visas för mottagaren, mellan en till tio sekunder. Man kan även lägga till ett meddelande. Sedan skickas filmen eller fotot till en eller flera personer i ens kontaktlista. När mottagaren öppnar meddelandet så visas det bara i de antal sekunder som avsändaren har bestämt, sen raderas filmen/fotot om inte mottagaren tar en skärmdump, i sådana fall kan den sparas (surfalugnt.se).

Kik: en meddelandeapp som är populär att använda om man har en smartphone. Den har ungefär 200 miljoner användare och är mest populär bland unga. Meddelandet där påminner om sms fast man använder internet för att skicka meddelanden och undviker då eventuella kostnader som mobiloperatören kan ta för sms (surfalugnt.se)

Jodel: En mobilapp där man anonymt kan prata med andra inom tio kilometers radie. Kommunikationen sker genom text- och bildinlägg, dessa kallas "jodels". Eftersom appen är platsstyrd kan attityden på detta forum variera beroende på område (tryggpanatet.telenor.se)

Periscope: Denna app är lik snapchat. Skillnaden är dock att du filmar live och vem som helst kan

se din sändning, du kan inte ångra, redigera eller hindra någon att se. Följaren kan kommentera eller “lika” dina klipp som då samtidigt kommer upp på din skärm under livesändningen (surfalugnt.se).

Ask.fm: på denna sida kan man få sina frågor besvarade. På Ask.fm kan användare skapa profiler och sedan ställa frågor till andra användare. Dessa frågor kan handla om vad som helst och man kan välja att vara anonym eller att ha sitt användarnamn synligt (tryggpanatet.telenor.se).

För mer information om vad som är i ropet just nu se:

www.surfalugnt.se

Bilaga 5. Informationsblad – Till föräldrar

Till Er föräldrar eller andra vuxna som möter våra unga

I samtal med samtliga kuratorer har vi fått vetskapen om att föräldrarnas roll när det kommer till att barn och ungdomar utsätter sig för risker på sociala medier är oerhört viktig.

Öppenheten är nyckeln till det hela, det är jätteviktigt, har man en halvtaskig relation till sina barn eller inte pratar om sånt här... Då kan det vara svårt. Man ska fråga barnen och försöka ta reda på vad som händer (Nils).

Kuratorn Stina ger konkreta förslag på hur man kan fråga, *“Det är viktigt att inte bara fråga “Hur var det i skolan? Utan också “Hur var det på nätet idag?”*

För att det händer så otroligt mycket och det är många som går runt med ett dåligt mående på grund av livet i övrigt, men livet på nätet kan vara helt annorlunda.. Därför är det viktigt att föräldrarna tar reda på hur deras värld ser ut. Vad är Snapchat för nått? Eller vad är Kick för nått? Ask? Allt vad det är. Hur använder man dem? Vad finns det för risker där? Och faktiskt till och med fråga dem ibland *“Har du fått någon snoppbild idag?”* För att så ser det ut idag. Så vanligt är det. Tittar man i en klass i årskurs 6 så hade 80 % i en klass på 20 stycken elever fått en snoppbild och då är de 12 år (Stina).

Att fråga sina barn om hur internetanvändningen ser ut och vad de gör på nätet är en viktig faktor enligt informanterna. Kuratorn Frida ger nedan tips på hur man ska prata med barnen.

Det är viktigt att inte säga till sina barn att, ”ni får inte vara där”, för internet och sociala medier är här för att stanna. Däremot är det viktigare att lära barnen vad man ska göra om man blir kontaktad av någon eller får en bild av någon och det inte känns okej. Har jag någon att vända mig till? Så man inte blir rädd att vända sig till någon vuxen, för att risken är att man tror att det är ens eget fel, eftersom man ju inte skulle vara ute på nätet efter kl elva på den där sidan. Det är jätteviktigt att se till att de är trygga i det de håller på med och vem de pratar med och att man har någon att vända sig till (Frida).